

w sferze życia gosp., która sprzyja lepszemu zaspokojeniu potrzeb materialnych i duchowych; w konsekwencji potrzebna jest odpowiednia polityka gosp. → państwa, nieograniczająca osobistej inicjatywy poszczególnych obywateli i zabezpieczająca ich istotne prawa (MM 55); Nauczycielski Urząd Kościoła przez wprowadzenie zasady pierwszeństwa p. przed kapitałem wyznaczył drogę w kierunku demokracji gosp. (J. Krucina). W krajach uprzemysłowionych ludzie utrzymujący się z p. najemnej stanowią ok. 80% społeczeństwa; mając świadomość pozycji społ., chcą oni rozstrzygać demokratycznie o swoich losach, a posiadając do tego odpowiednie wykształcenie, pragną też decydować o zasadach i sposobie funkcjonowania nowoczesnej gospodarki; zasada pierwszeństwa p. przed kapitałem domaga się zagwarantowania podmiotowości ludzi p., co rozciąga się na obszary życia gosp. i kulturalnego (LE 14).

3. **Demokratyzacja p.** – Współcześnie wskazuje się na anachronizm między rozwojem demokracji w sferze polit. (uczyniła w ostatnich dziesięcioleciach ogromne postępy) a brakiem demokracji w dziedzinie gosp., w której obowiązują struktury ustrojowe z okresu przedindustrialnego; ze społ. nauczania Kościoła wynika, że demokracja nie może być widziana tylko jako forma organizacyjna państwa, ale jako obejmujący wszystko styl życia; nie należy jej ograniczać do zakresu polit.-państw., lecz rozciągać na wszystkie płaszczyzny życia społ., także na organizację życia gosp. i → przedsiębiorstwa; demokracja fundamentalna stawia sobie za cel objęcie całości społeczeństwa i osiągnięcie stanu, w którym wszyscy zainteresowani mogliby współuczestniczyć w podejmowaniu decyzji; idea ta znajduje odzwierciedlenie w nowoczesnych rozwiązaniach organizacji p.; zmiany struktury p. wg postulatów → katolickiej nauki społecznej powinny się dokonywać w kierunku rozwiązań uwzględniających godność osoby ludzkiej, jej naturę oraz zdolności poszczególnego pracownika; wyraża się to w rozszerzeniu jego pola działania w wymiarze poziomym i pionowym; poziomy oznacza możliwość p. na wszystkich etapach procesu produkcji lub przynajmniej ich znajomość, pionowy zaś – możliwość udziału w podejmowaniu decyzji i kontroli procesu produkcyjnego; jedną z najnowocześniejszych form strukturyzacji p. stanowi autonomiczna p. grupowa; zasadą funkcjonowania niezależnej grupy ludzi p. jest całkowite przekazanie jej określonego zadania, które ma być przez nią wykonane; sposób zrealizowania tego zadania, organizacja p., kontrola pozostawione są członkom grupy podejmującej także decyzje dotyczące finansowych aspektów przedsięwzięcia; każdy z nich powinien dążyć do ciągłej optymalizacji p. pod każdym względem; z przejściem części odpowiedzialności i zadań, leżących w klasycznym systemie w zakresie kompetencji kierownictwa przedsiębiorstwa, może nastąpić „spłaszczenie” hierarchicznej piramidy zarządzania na rzecz bardziej demok. struktury przedsiębiorstwa; system autonomicznych grup, oprócz korzyści w sensie ludzkim, gdyż odpowiadają one wymogom pracownika jako osoby, przynosi znaczny wzrost efektywności produkcji, zależny od → kapitału ludzkiego; z odpowiedzialnością za p. musi się wiązać udział w wynikających z niej zyskach i współwłasności kapitału produkcyjnego; w przeciwnym razie byłaby to nowa forma wzysku i instrumentalizacji pracownika i jego p.

Bibliografia → praca (II).

Stanisław Fel

PRADEL DYTKO, zm. 1383. W 1348-50 pełnił funkcję kapelana i pisarza wojewody pozn. Macieja Borkowica; 1349 został kanonikiem pozn.; 1360 ufundował altarię i ołtarz św. Doroty, Marka i Floriana w nowo wzniesionej katedrze pozn.; 1360-63 był archidiaconem czerskim; 1362 ze względu na zasługi P. związane ze sprawowaniem przez niego tego urzędu bp pozn. Jan V Doliwa z Lutogniewa włączył go do kapituły kolegiackiej, nadając godność prałacką; w tym czasie P. wy-

budował przy pozn. katedrze murowaną kurię kanoniczną; 1363 pełnił funkcję notariusza Kazimierza III Wielkiego, a 1364 został dziekanem pozn. i kanclerzem dzielnicowym kujaw.; w imieniu króla sprawował w Wielkopolsce funkcje skarbowe (m.in. przyjmował trybut od Krzyżaków z dzierżawionego przez nich Pomorza); od 1374 jest poświadczony jako wrocław. kanonik.

A. Gąsiorowski, PSB XXVIII 334-335 (bibliogr.).

Ryszard Skrzyniarz

PRADES JEAN MARTIN de, zw. **Abbé de Prades**, ur. ok. 1720 w Castelsarrasin (dep. Tarn-et-Garonne), zm. 1782 w Głogowie, teolog.

Pochodził z rodziny arystokratycznej; filozofię i teologię studiował w kilku seminariach duch. w Paryżu (m.in. Saint Sulpice), u misjonarzy św. Wincentego a Paulo w Montauban (gdzie przyjął święcenia kapł.), a nast. na Sorbonie; 1751 komisja wydz. teologicznego zakwestionowała tezy zawarte w jego pracy doktorskiej, którą 1752 wpisano na indeks ksiąg zakazanych i na polecenie abpa Paryża Ch. de Baumonta do Repair'a publicznie spalono, a autora pozbawiono tytułów uniw.; popełnił ją także pap. Benedykt XIV, parlament franc. zaś odsunął P. od działalności nauk.; decyzje te były jednocześnie reakcją na treść hasła *Certitude* (pochwała D. Diderota) opublikowanego w *Encyclopédie, ou Dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers* (P 1752, II 845-862; → *Wielka encyklopedia francuska*; → encyklopedyści); P. schronił się w Holandii, a nast. w Prusach, gdzie dokończył *Apologie de Monsieur l'abbé de Prades* (I-II, A 1752; I-III, A 1753 – cz. III napisał pod jego nazwiskiem Diderot); dzięki pośrednictwu gł. J. d' → Alemberta i Voltaire'a został lektorem i sekretarzem prywatnym króla → Fryderyka II Hohenzollerna w Berlinie (wraz z pensją otrzymał kanonie kościołów w Głogowie i Opolu); 1754 odwołał dotychczasowe poglądy i przeszedł na katolicyzm, wydz. teologiczny Sorbony przywrócił mu stopnie nauk., a bp wrocław. Ph.G. Schaffgotsch mianował go archidiaconem kapituły w Głogowie; na początku wojny 7-letniej (1756-63) oskarżono go o zdradę stanu i 1757 uwieziono w Magdeburgu; po wojnie zamieszkał w Głogowie. P. był prawdopodobnie autorem satyrycznego pamfletu o teologach Sorbony *Tombeau de la Sorbonne* (P 1752).

NBG XL 963-964; W. Gundlach, *Friedrich der Grosse und sein Vorleser Jean Martin de P.*, H 1892; J. Dedieu, EC XII 331-332; J.S. Spink, *The Abbé de P. and the Encyclopedists. Was there a Plot?*, French Studies 24(1970) 225-236; tenże, *Un abbé philosophe. L'affaire de J.-M. de P., Dix-huitième siècle* 3(1971) 145-180; F.A. Kalker, *The Encyclopedists as Individuals. A Biographical Dictionary of the Authors of the Encyclopédie*, Ox 1988, 316-319.

Stanisław Józef Koza

PRADO NORBERTO del OP, ur. 4 VI 1852 Lorio k. Ovie-do, zm. 13 VII 1918 we Fryburgu Szwajc., teolog.

W 1868 wstąpił do zakonu w klasztorze Ocaña k. Toledo, gdzie 1869 rozpoczął studia filoz.-teol. (m.in. pod kierunkiem C. → González y Díaza Tuñóna); od 1873 naukę kontynuował w Colegio de San Juan de Letrán w Manili; 1875 przyjął tam święcenia kapł.; nast. został wykładowcą, 1878 uzyskał doktorat z filozofii, a 1887 z teologii; 1890 ze względów zdrowotnych wrócił do Hiszpanii; 1891 wykładał etykę, a 1899-1918 dogm. teologię.

W neoscholastyce reprezentował tradycyjny tomizm; jego dzieło *De gratia et libero arbitrio* (I-III, Fri 1907) wskazywało przez analizę tekstów Tomasza z Akwinu na relacje między wolnością a łaską Bożą; w *De veritate fundamentali philosophiae christianae* (Fri 1911) dokonał rozróżnienia między istotą a istnieniem w rzeczach stworzonych; w swoich publikacjach ukazywał również dogmat o niepokalanym poczęciu NMP w kontekście nauki Tomasza z Akwinu (*S. Thomas y la Immaculada*, Vergara 1909; *D. Thomas et bulla dogmatica „Ineffabilis Deus”*, Fri 1919); ponadto napisał prace: *Panégirico de Santo Tomás de Aquino* (Manila 1889), *De scientia media* (Fri 1903), *Balmes y santo Tomas* (Mi 1908), *Ensenan-*